

УДК 330.47(075.8)(045)

*Фінагіна О.В., д-р екон. наук, професор кафедри «Менеджмент».**Донецький інститут залізничного транспорту УкрДАЗТ.*

НАУКОВЕ БАЧЕННЯ ТА СИСТЕМНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ «ІНФОРМАЦІЙНА ІНТЕГРАЦІЯ»

Статтю присвячено актуальним питанням розробки та поширення теорії інформаційної економіки. Розглянуто та систематизовано ключові положення та системне відображення категорії «інформаційна інтеграція». Надано її визначення та окреслено сфери практичного використання в менеджменті. Обґрунтовано позитивні ефекти, які можливо отримати за рахунок активного та наукоємного використання даної категорії.

Постановка проблеми. У системі наукових знань питанням визначення змісту таких понять і первинних категорій інформаційної економіки, як «інформація», «інформаційні ресурси», «інформаційне забезпечення», «інформаційна інтеграція» надається величезне значення з позиції їх рольової функції у стимулюванні й розвитку не тільки інформаційного, але й у цілому управлінського й суспільного прогресу.

Особлива увага приділяється визначенню наукового апарату інформаційного суспільства та інформаційної економіки. Але цей процес перебуває у вихідній точці, зародженні й оформленні первинної системи знань. Початковий період припускає активну розробку і просування багатьох категорій, їх активну апробацію й відбір для практичного використання. Треба визнати розширення, консолідацію і гармонізацію даних процесів як пріоритетні характеристики та особливості формування цієї складної і цікавої галузі знань.

У цілому слід підкреслити, що сучасний менеджмент активно накопичує і розбудовує знання про сучасне інформаційне суспільство й інформаційну економіку, можливості і потенційні пріоритети поширення дії багатьох законів управління й економіки як механізмів розвитку і реальної перспективи майбутнього всього світового співтовариства.

Аналіз останніх досліджень. Існує безліч робіт і наукових досліджень, різноманітних публікацій, присвячених питанням вивчення категоріального апарату інформаційної економіки. Слід визнати пріоритетність і первинність робіт всесвітньо відомих учених Д. Белла [1], Н. Віннер [2], В. М. Глушков [1], М. Кастельси [3], Б. В. Корнейчук [4], Е. Тоффлер [5], А. Д. Урсул [6] та інших. У працях визнаних учених відбито перші спроби не тільки дати визначення багатьох первинних категорій і процесів, але й відобразити їхню роль і місце в таких складних суспільних явищах, як науково-технічний і суспільний прогрес, соціальний та економічний розвиток територій і національних економік, формування й стрімкий розвиток інформаційного ринку. Глибинне розуміння цінності інформації з позиції одночасного ускладнення і спрощення всіх видів відносин, систем комунікацій і зв'язків, нових стандартів інформаційної культури визначено й охарактеризовано в багатьох публікаціях цих учених.

Постановка завдання. Формування наукового бачення та системного відображення категорії «інформаційна інтеграція» у сучасному менеджменті.

Виклад основного матеріалу. Пріоритетна спрямованість на виявлення й обґрунтування наукової і технологічної цінності інформації як інструмента суспільного прогресу, її системного впливу на економічний і соціальний розвиток визначили ті успішні зміни у всіх сферах людської життєдіяльності, які є сьогодні. Це не випадкові дослідження, спрямовані на поліпшення локальних процесів і розв'язання одномоментних конфліктів і проблем. Це фундаментальні наукові основи майбутнього інформаційного суспільства й

інформаційної економіки, що стимулюють появу і розвиток єдиного світового інформаційного потенціалу як консолідованого знання людства.

У процесі обґрунтування й активного просування інформаційного прогресу і забезпечення гармонізації у використанні світових інформаційних ресурсів особливе місце посідають розробка нової теорії й адаптація, базових категорій, що з'являються.

На думку Б. Корнейчуката в його авторському баченні, в інформаційній економіці відображено потенційні можливості новітнього категоріального апарату, його реальна потреба в системі теоретичних і практичних дисциплін. Так, він зауважує, що – «інформаційна економіка – термін для визначення двох понять. По-перше, інформаційна економіка є сучасною стадією розвитку цивілізації, котра характеризується переважаючими роллю та місцем творчої праці й інформаційних продуктів. По-друге, інформаційна економіка – це економічна теорія інформаційного суспільства» [4].

Сьогодні в активній розробці перебувають такі категорії, як «інформаційний потенціал», «інформаційна інтеграція», «інформаційна консолідація й гармонізація», «інформаційна статистика» та ін. Ці напрацювання первинні й багато в чому ще незначні, але вони висвітлюють перспективність нових напрямів, їх векторність у системі багатьох галузей знань, новизну в розвитку теорії, методології і практики.

Первинна характеристика й обговорення функціонального навантаження нового категоріального апарату, визначення внутрішнього наповнення й системи зовнішніх зв'язків слід визнати як стадію в науковому обґрунтуванні й практичному просуванні багатьох складних процесів, явищ, особливостей і проблем. Це є процес розвитку наукових знань, формування теоретичного фундаменту майбутніх станів і процесів у життєдіяльності людини, їх виділення й оцінки потенційних можливостей у масиві формованого нового теоретичного, методологічного і практичного наукового апарату інформаційної економіки й інформаційного суспільства.

Варто зупинитися на такій мало розробленій, але активно використовуваній у практичній діяльності категорії інформаційного суспільства й інформаційної економіки, як інформаційна інтеграція. Сьогодні в теорії і практиці активно використовується категорії й розбудовуються теорія і практика економічної, політичної, наукової, соціальної і культурної інтеграції. Це злгоденні питання стрімких процесів масового об'єднання і взаємопроникнення багатьох видів і процесів життєдіяльності на всіх рівнях (нано-, мікро-, мезо-, макровзаємодій). Багато в чому ці процеси простимульовані науково-технічним прогресом та інформаційною революцією, що дозволяє по-новому подивитися й оцінити системи існуючих відносин і комунікацій усередині людського співтовариства.

У складних інформаційних процесах поступово й з певною часткою успішності формується й одержує визнання інформаційна інтеграція, одночасно як практична діяльність та інструмент теорії. Це системний результат дії законів менеджменту.

Чітка практична спрямованість інформаційної інтеграції сьогодні одержує відбиття в розвитку мережі Інтернет; формуванні локальних державних, регіональних і галузевих інформаційних систем; активізації розробки і впровадження інформаційних технологій; у нових стандартах інформаційної культури в діловому і особистому спілкуванні; іміджі й публічному визнанні бізнесу і влади.

Інтеграція як управлінський закон індустріальної та постіндустріальної епохи є проявом потреби об'єднання, консолідації та гармонізації у найскладнішому конкурентному-середовищі світового ринкового простору. Це об'єднання на різних рівнях процесів життєдіяльності. На першому рівні – нано: «людина – людина»; «людей-корпорація (організація)»; «людей-влада» – задовольняються інтереси особистості. Другий рівень – мікро: «корпорація – корпорація»; «корпорація-влада» – представляє задоволення інтересів на рівні господарюючих суб'єктів і соціальних організацій. Третій рівень – макро: «влада-господарючі суб'єкти – населення» – задоволення інтересів влади.

Меж таких інтеграційних процесів не існує, це безперервний процес об'єднання, регульований потоком інтересів і можливостями їх реалізації. Об'єднуючись, ці інтереси та їх реалізація забезпечують досягнення суспільного прогресу. Як інтегруючі фактори можуть виступати: цільова політика; інноваційні інтереси; необхідність підтримки життєдіяльності; розвиток корпоративних систем; зміни в організації інфраструктури; нові вимоги ринку.

Інформаційна інтеграція у такому розумінні означає рівень співробітництва, що існує у національному і світовому співтоваристві. Якість інтеграційних процесів залежить від рівня довіри і взаємоповаги. Але у теоретичному і методологічному відбитті дана категорія і пов'язані з нею процеси тільки почали розвиватися. Це певний розрив, який не є позитивним для науки і практики. Затримка в оформленні й адаптації наукового апарату інформаційної економіки приводить до недовикористання наймогутнішого інформаційного ресурсу, пов'язаного з оцінкою й наступним застосуванням: консолідації і гармонізації світового і національного інформаційного простору; формуванням інтегрованих систем менеджменту; розвитком процесів інформаційної інтеграції й дезінтеграції (як результату дії закону інтеграції).

Далі наведено два визначення інформаційної інтеграції з позиції вузького, стисло трактування і розширеного, орієнтованого на більш комплексне бачення.

У першому вузькому визначенні, інформаційна інтеграція – це об'єднання двох і більше раніше самостійних агентів у системі інформаційного простору з метою формування зв'язків для реалізації певного інтересу – розширення доступу до одержання й використання інформаційних ресурсів.

У другому широкому розумінні, у відбитті і значеневому наповненні інформаційна інтеграція – це процес взаємодії, який побудований на певних правилах і принципах, законах і закономірностях інформаційної діяльності і функціонуванні інформаційних систем, що забезпечує взаємопроникнення, об'єднання інформаційних потоків і відповідних комунікацій, щонайменше характеризує повторності і системності.

Таким чином, можна виділити ключові характеристики, що визначають дану категорію і формують її теоретичне відбиття й ідентифікацію.

1. Формування й реалізація дії обов'язкових правил філософського визначення і наукового методологічного наповнення – розвиток на основі правил і принципів відповідно до законів і закономірностей діалектики.

2. Наявність стійкої повторюваності та масовості випадків активного і пасивного використання.

3. Самостійне наповнення складних процесів інформаційної інтеграції та їх значна обумовленість людською діяльністю.

4. Практична затребуваність у всіх сферах людської життєдіяльності.

5. Комплексність у використанні та широта трактування, можливість бути предметом і об'єктом наукового дослідження.

Сучасні наукові теорії інформаційного суспільства мають низку функцій. Серед них першорядною та найбільш впливовою є – інтегруюча. Це проявляється в певному призначенні управлінської діяльності як інформаційної взагалі; у наявності інформаційної управлінської культури як механізму стимулювання; цільовій спрямованості управлінської діяльності на різноманітне інформаційне середовище з ефектами в якісних і кількісних змінах суспільного відтворення.

Доцільно охарактеризувати найбільш затребувані функції теорії, що тільки створюється, інформаційної інтеграції:

– розробка й адаптація термінології;

– формування своєрідних концептуальних структур і цільових напрямів дослідження процесів;

– визначення суміжних і взаємозабезпечуючих процесів в управлінському середовищі, формування предмета й об'єкта теорії.

У рамках методологічного наповнення і розвитку теорії інформаційної інтеграції необхідно визначати і використовувати принципи інформаційної інтеграції. Відмітимо, що чітке визначення, визнання й наукове обґрунтування принципів припускає успішність подальшої реалізації самої інформаційної інтеграції як управлінського процесу або технології.

До загальних принципів, що позиціонуються як обов'язкові для інформаційного менеджменту й визначають інформаційну інтеграцію як інструмент, відносять такі:

– розвитку – можливість акумулювати зміни, забезпечуючи при цьому рух і його певну векторність за умови неможливості повного повернення до вихідних позицій (відправної точки видоутворення) зі збереженням спадкоємності і циклічності;

– тотожності – забезпечує єдність діалектики, логіки і теорії пізнання. Формує взаємозв'язок і обов'язковість єдності законів (у цьому випадку – інформаційного середовища й самої інформації) і забезпечує загальність процесу розвитку як єдності в парадигмі «природа-людина» та «людське мислення-суспільство». Підкреслює існування розвитку в різних формах і системних проявах.

Сходження від абстрактного до конкретного у складному прояві єдності історичного й логічного забезпечує процес нагромадження пізнавальної чинності розвитку законів, їх прийняття й реалізацію у формуванні теорії, методології й практики інформаційної діяльності. Багато в чому це принцип, що забезпечує сам процес так званої понятійності (на відміну від сприйняття образно й чуттєво). Це організаційний елемент самого процесу пізнання, його системного бачення й побудови, що забезпечує відбиття об'єктивної дійсності в системі існуючих понять. Формує наукову теорію й активізує рух від конкретного в дійсності до конкретного в системі знань.

Загальними принципами інформаційної інтеграції як процесу в системі інформаційної діяльності, на думку автора, будуть такі:

– доцільності, що забезпечує відповідність між потребами та реальним станом процесів, між ідеальною моделлю та її практичним втіленням;

– взаємозв'язків із загальними законами розвитку інформаційного середовища й узгодженості із загальними законами й закономірностями суспільного розвитку та прогресу;

– стимулювання розвитку і різноманітних форм прогресу і його активного інформаційного нагромадження й використання як ресурсу менеджменту;

– безперервності у процесах і процедурах змін у використанні інформаційних ресурсів;

– формування стандартів культури інформаційної інтеграції, що не порушують демократичних основ використання інтелектуальних цінностей;

– універсального взаємозв'язку в масштабах національного і світового співтовариства, підтвердження матеріальної єдності світу невід'ємно від принципу загального зв'язку й універсальної взаємодії предметів і явищ у людській життєдіяльності (у філософії це здатність речей, об'єктів, явищ, процесів, якісно глибоко різних, до різноманітних взаємодій);

– індивідуалізації форм і максимального врахування інтересів у формуванні комунікацій і реалізації їх форм;

– консолідації інформаційних ресурсів усіх зацікавлених контрагентів інформаційної діяльності;

– взаємо-зацікавленості учасників комунікацій і характеру їх відносин та ін.

Даний список ніколи не може бути завершеним, тому що сам процес інформаційної діяльності безперервний і не має певного початку й визначеного кінця. Це теж є об'єктивним законом розвитку суспільства й ключовою характеристикою-закономірністю використання інформаційних ресурсів.

Перелічені принципи взаємопов'язані й доповнюють один одного. Вони формують певну єдність і структурують інструменти пізнання інформаційного середовища, забезпечують процеси розвитку й можливості їх наукового дослідження. Обґрунтування, активне використання, розширення й удосконалення принципів інформаційної інтеграції дозволяє

уточнити й суттєво наповнити визначення значного кола новітніх явищ та інструментів інформаційного прогресу.

Особливо цінним є визначення й розвиток даних принципів з урахуванням можливості одержання позитивних результатів від стимулювання й розширення меж і форм використання категорії інформаційної інтеграції, орієнтованих на позитивні зміни у всьому інформаційному середовищі світового співтовариства (систематизоване на рис. 1).

Групування позитивних ефектів визначення та використання категорії «інформаційна інтеграція»			
Інституціональні	Управлінські	Інформаційні	Культурні
Визнання та закріплення процесів інформаційної інтеграції в їх формах, видах, спрямуваннях розвитку, потенційних можливостях використання. Закріплення визначення та активного поширення характерних рис і ключових процесів на нано-; мікро-; макро- та мезорівнях життєдіяльності	Дослідження процесів інформаційної інтеграції з позиції оцінки, результативності та ефективності. Визначення та дослідження зон конфліктів і ризиків у використанні. Активне впровадження інструментів дослідження та механізмів регулювання в системі цілеспрямованої діяльності	Оцінка та розвиток новітніх можливостей поширення інформації з урахуванням потреб, мотивів і потенційних можливостей. Визначення та дослідження зон конфліктів і ризиків у використанні. Активна розробка інформаційних інструментів і механізмів регулювання	Формування стандартів поведінки та норм використання новітніх процедур та інформаційних технологій. Активізація інструментів і механізмів використання, що відповідають потребам сучасної культури (ділової, професійної, молодіжної та ін.)

Рисунок 1 – Групування та ключові позитивні ефекти процесу поширення й активного використання категорії «інформаційна інтеграція»

Цільова спрямованість наукового регулювання та поширення використання повинна бути орієнтованою на формування позитивних ефектів від впровадження в системі суспільного прогресу.

Процес вивчення інформаційної інтеграції у різноманітних формах і проявах дозволяє систематизувати й коротко охарактеризувати її ключові ознаки:

- обов'язковість об'єднання, або так званої консолідації, на основі формування цілого з окремих складників;
- наявність системи зв'язків між складовими єдиного консолідованого цілого;
- зміна єдиного цілого в його вимірі, прояві, ключових і допоміжних ознаках – формування нової якості інформаційного ресурсу;
- наявність цільової спрямованості – пізнавального, комерційного, соціального або іншого характеру;
- спрямованість на вдосконалювання інформаційної діяльності, інформаційних комунікацій.

У цілому слід підкреслити, що інтеграція – це об'єднання інформаційних ресурсів для реалізації цілей і завдань ефективного спільного співробітництва. Хоча даний процес може бути як добровільним, так і примусовим, як спланованим так і стихійним. Сам процес інформаційної інтеграції пов'язаний із потенційною можливістю вибору і певними розв'язанням проблеми або конфлікту. Розвиток теорії і практики інформаційної інтеграції йде двома ключовими напрямками.

По-перше, це теоретичне обґрунтування й активне позиціонування у трактуванні, визначенні ролі й місця даної категорії в системі знань менеджменту, інформатики та інших наукових галузей. Це прямо й побічно надає можливість відзначати інформаційну інтеграцію як процес, що активно впливає на суспільний, інформаційний, соціальний та економічний прогрес. Прилучення всіх агентів інформаційних процесів і комунікацій до

певного досвіду й практичного оволодіння теорією формує нові обрії й напрями досліджень у системі знань інформаційного суспільства та інформаційної економіки; визначає нові можливості розвитку власного інформаційного потенціалу.

По-друге, активне використання даної категорії у практиці менеджменту відкриває нові можливості регулювання управлінської діяльності, спрямованої на зниження інформаційних ризиків; оцінку потенційних можливостей; зниження інформаційних трансакційних витрат; скорочення сфер дії інформаційної асиметрії та тощо. Це активна пізнавальна й перетворювальна діяльність, оволодіння досвідом пізнання та роботи з інформаційними технологіями й інформаційними системами, що в цілому несе позитивні зміни і стрімке формування нових стандартів інформаційної культури та інформаційної прозорості. Забезпечення прилучення до нових форм і видів життєдіяльності в інформаційному суспільстві формує нові комунікації і потенційні можливості оволодіння світовими знаннями, стимулює розвиток свідомості і самосвідомості особистості та окремих груп.

Висновки з даного дослідження. Інформаційна інтеграція у всіх її формах як реальний і безперервний пізнавально-творчий процес супроводжує людський прогрес, вона виникла разом із людиною і суспільством. Багато в чому інформаційна інтеграція, її можливості і узгодженість із прогресом визначаються людським мисленням, інтелектуальними технологіями, формуванням інститутів розвитку суспільної практики і суспільного прогресу. Вивчення категорії «інформаційна інтеграція», її філософсько-діалектична за-требуваність відкриває нові можливості в дослідженні таких складних і вкрай цікавих процесів, як прогрес інформаційного ринку та ефективність процесів інформатизації, нова роль науки й освіти, активне використання потенціалу мережі Інтернет та інших складних іще недостатньо досліджених явищ та управлінських заходів.

Література

1. Белла Д. Основи без паперової інформатики / Д. Белла, В. М. Глушков. – М. – 987.
2. Віннер Н. Кібернетика й суспільство / Н. Віннер. – М. – 1969.
3. Кастельси М. Інформаційна епоха: економіка, суспільство й культура / пер. с англ. під ред. О. Шкарамана. – М. – 2000.
4. Корнейчук Б. В. Информационная экономика : учеб. пособие / Б. В. Корнейчук. – СПб. : Питер, 2006. – 400 с.
5. Тоффлера Е. Шок будущего : пер. с англ. / Э. Тоффлер. – М. : АСТ, 2002. – 557 с.
6. Урсул А. Д. Проблема інформації в сучасній науці / А. Д. Урсул. – М. – 1975.
7. Шеннон К. Работы по теории информации и кибернетике / К. Шеннон. – М. : Изд-во иностр. лит-ры, 1963. – 830 с.

УДК 336.722.8(045)

*Касьянова Н.В., д-р екон. наук, доцент, професор кафедри економічної кібернетики ДонНТУ;
Касьянова К.В., учениця II класу ліцею «Ерудит».*

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ОПТИМАЛЬНОГО ВАЛЮТНОГО ДЕПОЗИТУ

У статті досліджено обсяги та структуру заощаджень населення України, обґрунтовано доцільність інвестування коштів домогосподарств у іноземній валюті, запропоновано модель вибору оптимальної структури валютного депозиту, яка базується на прогнозуванні форвардного курсу валюти та оцінці можливих валютних ризиків.

Постановка проблеми. Узагальнюючими показниками прогресивності соціально-економічного розвитку країни можна вважати обсяги та структуру особистого споживання домогосподарств у країні. Споживання та заощадження відіграють визначальну роль в економіці будь-якої країни. Держави в яких інвестують значний відсоток своїх доходів і